

Л. А. Некрасова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,
Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4305-7547>
Мохамед Халед Таха,
аспірант, Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1967-8361>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.12.60

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

L. Niekrasova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics, Odessa Polytechnic National University
M. Taha,
Postgraduate student, Odessa Polytechnic National University

FORMATION OF A SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY FOR ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

У статті розглядається формування стратегії сталого розвитку підприємств в умовах євроінтеграції, що є надзвичайно актуальним для України, яка активно впроваджує європейські стандарти у різних сферах економіки та суспільного життя. Євроінтеграційні процеси висувають високі вимоги до якості, екологічної безпеки та соціальної відповідальності, що вимагає від підприємств адаптації до нових регуляторних умов. Сталий розвиток підприємств передбачає комплексний підхід, що включає економічні, екологічні та соціальні аспекти, і сприяє гармонійному розвитку суспільства. У статті аналізуються сучасні тренди та підходи до сталого розвитку, включаючи активне впровадження екологічно чистих технологій, розширення корпоративної соціальної відповідальності, інтеграцію сталого розвитку у бізнес-стратегії, а також підвищення прозорості та звітності. Важлива увага приділяється підтримці малого та середнього бізнесу у переході до сталого розвитку, а також використанню цифрових технологій для підвищення ефективності управління ресурсами. Запропоновані рекомендації для українських підприємств включають впровадження міжнародних стандартів ISO 14001 та ISO 50001, інвестування в інноваційні технології та рішення, залучення фінансових ресурсів та розвиток корпоративної соціальної відповідальності. Впровадження цих рекомендацій сприятиме зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище, підвищенню енергоефективності та конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Перспективи подальших досліджень включають більш детальне вивчення методів інтеграції стандартів ISO у бізнес-процеси, розробку моделей фінансування екологічних проектів та використання цифрових технологій для оптимізації управління ресурсами. Дослідження підкреслює важливість комплексного підходу до впровадження сталого розвитку, що враховує специфіку українського бізнес-середовища і сприяє успішній інтеграції до європейського економічного простору.

The article examines the formation of a sustainable development strategy for enterprises in the context of European integration, which is highly relevant for Ukraine as it actively implements European standards in various sectors of the economy and society. European integration processes impose high requirements for quality, environmental safety, and social responsibility, necessitating enterprises to adapt to new regulatory conditions. Sustainable development of enterprises requires a comprehensive approach that includes economic, environmental, and social aspects, contributing to the harmonious development of society. The article analyzes current trends and approaches to sustainable development, including the active implementation of environmentally friendly technologies, the expansion of corporate social responsibility, the integration of sustainable development into business strategies, and the enhancement of transparency and reporting. Special attention is given to supporting small and medium-sized businesses in their transition to sustainable development and the use of digital technologies to improve resource management efficiency. The proposed recommendations for Ukrainian enterprises include the implementation of international standards ISO 14001 and ISO 50001, investment in innovative technologies and solutions, the attraction of financial resources, and the development of corporate social responsibility. The implementation of these recommendations will contribute to reducing the negative impact on the environment, increasing energy efficiency, and enhancing the competitiveness of enterprises in international markets. Future research prospects include a more detailed study of methods for integrating ISO standards into business processes, developing models for financing environmental projects, and using digital technologies to optimize resource management. This study emphasizes the importance of a comprehensive approach to implementing sustainable development, considering the specifics of the Ukrainian business environment and facilitating successful integration into the European economic space.

Ключові слова: ефективність, управління, сталий розвиток, стимулювання європейської інтеграції, стратегічні рішення.

Key words: efficiency, European integration stimulation, management, strategic decisions, sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Процес євроінтеграції є одним із ключових напрямів розвитку багатьох країн, що прагнуть інтегруватися до Європейського Союзу. Це стосується і України, яка активно працює над впровадженням європейських стандартів у різних сферах економіки та суспільного життя. В умовах євроінтеграції особливо актуальною стає тема сталого розвитку підприємств, оскільки це є однією з основних вимог ЄС до країн-кандидатів та асоційованих членів. Сталий розвиток передбачає не лише економічне зростання, але й врахування екологічних та соціальних аспектів, що сприяє гармонійному розвитку суспільства в цілому.

Сучасні підприємства стикаються з численними викликами, зумовленими глобалізацією, зміною клімату, технологічними інноваціями та посиленням конкуренції. В умовах євроінтеграції ці виклики стають ще більш актуальними, оскільки компанії повинні відповідати високим європейським стандартам якості, екологічної безпеки та соціальної відповідальності. Впровадження принципів сталого розвитку дозволяє підприємствам не лише забезпечити своє довгострокове існування, але й стати конкурентоспроможними на міжнародних ринках, що є надзвичайно важливим в умовах інтеграції до європейського економічного простору.

Одним із ключових аспектів європейської інтеграції є підвищення ефективності використання ресурсів та зменшення впливу на навколишнє середовище. Для українських підприємств це означає необхідність впровадження новітніх технологій, які сприяють зменшенню споживання енергії та води, зниженню викидів парникових газів та інших забруднювачів. Це вимагає значних інвестицій та змін у виробничих процесах, що може бути викликом для багатьох компаній, особливо малих та середніх підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останні дослідження та публікації, присвячені сталому розвитку підприємств в умовах євроінтеграції, виявляють кілька загальних трендів, що визначають сучасний підхід до цієї проблематики:

По-перше, одним із ключових трендів є активне впровадження екологічно чистих технологій і інновацій, що дозволяють зменшити негативний вплив на навколишнє середовище [1; 2]. Компанії все частіше інвестують у розвиток відновлюваних джерел енергії, енергоефективних технологій та систем управління відходами.

По-друге, розширення корпоративної соціальної відповідальності [3; 4]. Зростає увага до соціальних аспектів діяльності підприємств. Багато компаній впроваджують програми КСВ, які включають підтримку місцевих громад, покращення умов праці, а також забезпе-

Таблиця 1. Ключові аспекти формування стратегії сталого розвитку підприємства в умовах євроінтеграції

Інструмент	Зміст
1. Вимоги та стандарти ЄС	Європейський Союз встановлює чіткі вимоги та стандарти для забезпечення сталого розвитку підприємств, що включають екологічні, соціальні та економічні аспекти. Для українських підприємств, що прагнуть інтегруватися до європейського ринку, важливо дотримуватися таких стандартів, як ISO 14001 (система екологічного менеджменту), ISO 50001 (система енергетичного менеджменту) та інших, що регулюють відповідальне використання ресурсів і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Виконання цих стандартів сприяє підвищенню конкурентоспроможності та отриманню доступу до ринків ЄС.
2. Інноваційні технології та рішення	Впровадження інноваційних технологій є ключовим елементом сталого розвитку підприємств. Це включає розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, впровадження енергоефективних технологій, систем зменшення викидів парникових газів, а також технологій переробки та повторного використання матеріалів. Використання цифрових технологій, таких як Інтернет речей та великі дані, дозволяє підприємствам ефективно управляти ресурсами та контролювати екологічні показники, що сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.
3. Фінансові механізми та інвестиції	Перехід до сталого розвитку вимагає значних фінансових вкладень. Існують різні джерела фінансування, включаючи державні гранти, міжнародні програми підтримки, кредити з низькими відсотковими ставками та приватні інвестиції. Європейський Союз надає широкий спектр фінансових інструментів для підтримки екологічних та соціальних проектів, таких як програма Horizon 2020. Залучення цих ресурсів дозволяє підприємствам здійснювати необхідні зміни та модернізацію для досягнення сталого розвитку.
4. Корпоративна соціальна відповідальність	Корпоративна соціальна відповідальність стає важливою складовою стратегічного планування підприємств. Вона включає заходи з покращення умов праці, підтримку місцевих громад, розвиток соціальних програм, а також забезпечення прозорості звітності щодо соціальних та екологічних показників. Підприємства, що активно впроваджують КСВ, підвищують свою репутацію та довіру з боку споживачів та інвесторів, що сприяє їхньому стійкому розвитку.

Джерело: [1; 2; 4; 12].

чення рівних можливостей для всіх працівників. Це не лише підвищує імідж компаній, але й сприяє їхній сталості та привабливості для інвесторів.

По-третє, інтеграція сталого розвитку в стратегію бізнесу [5; 6]. Сталий розвиток стає невід'ємною частиною стратегічного планування підприємств. Це означає, що довгострокові бізнес-стратегії все більше враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти, що дозволяє підприємствам бути більш адаптивними та стійкими до змін у зовнішньому середовищі.

Також сучасні дослідження підкреслюють важливість прозорості та регулярної звітності про результати діяльності в сфері сталого розвитку [7; 8]. Інвестори та споживачі все частіше вимагають від компаній звітів про їхній вплив на навколишнє середовище та суспільство, що спонукає підприємства до підвищення рівня відкритості та підзвітності.

Окрему увагу приділяється підтримці малого та середнього бізнесу у переході до сталого розвитку [9; 10; 11]. Це включає як фінансову допомогу, так і консультаційні та освітні програми, що допомагають малим та середнім підприємствам впроваджувати екологічно чисті технології та практики сталого управління.

Неостанню роль грають цифрові технології, такі як Інтернет речей, великі дані та штучний інтелект, стають важливими інструментами для підвищення ефективності

використання ресурсів та зниження екологічного впливу [12; 13; 14]. Вони дозволяють підприємствам точніше вимірювати та контролювати свої екологічні показники, що сприяє кращому управлінню ресурсами.

Аналіз літератури дозволив виділити кілька ключових питань для досягнення сталого розвитку підприємств в умовах євроінтеграції, які необхідно дослідити. По-перше, важливо зрозуміти, як українські підприємства можуть ефективно адаптуватися до нових регуляторних вимог та стандартів ЄС, а також які інституційні зміни необхідні для підтримки сталого розвитку на рівні підприємств. По-друге, необхідно визначити, які фінансові інструменти та джерела інвестицій можуть підтримати перехід до сталого розвитку та яка роль держави та міжнародних організацій у фінансуванні таких змін. По-третє, слід з'ясувати, які інноваційні рішення та технології можуть сприяти досягненню сталого розвитку та як підприємства можуть інтегрувати ці рішення у свої виробничі процеси. По-четверте, важливо дослідити, як підприємства можуть забезпечити баланс між економічним зростанням, екологічною відповідальністю та соціальною справедливістю, а також які практики корпоративної соціальної відповідальності є найбільш ефективними. Нарешті, необхідно розглянути, як сталий розвиток може вплинути на конкурентоспроможність підприємств на європейських та світових ринках та які стратегії можуть забезпечити успіх у цій сфері.

Таким чином, формування стратегії сталого розвитку підприємства в умовах євроінтеграції є надзвичайно важливим та актуальним завданням, яке вимагає комплексного підходу та врахування численних факторів. Впровадження таких стратегій сприятиме не лише економічному зростанню підприємств, але й забезпечить їхню відповідність високим європейським стандартам, що є запорукою успішної інтеграції до ЄС.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Цілями статті є аналіз підходів до формування стратегії сталого розвитку підприємств в умовах євроінтеграції та розробка рекомендацій для ефективного адаптації українських підприємств до європейських стандартів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стратегія сталого розвитку підприємств в умовах євроінтеграції є комплексним процесом, що вимагає всебічного підходу та інтеграції інноваційних рішень. Виконання вимог та стандартів ЄС, впровадження новітніх технологій, залучення фінансових ресурсів і розвиток корпоративної соціальної відповідальності сприятиме не лише екологічному та соціальному благополуччю, але

Рис. 1. Стратегія запровадження ISO 14001 та ISO 50001 в контексті сталого розвитку підприємства

Джерело: запропоновано авторами.

й підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на європейських ринках.

В умовах євроінтеграції підприємства стикаються з необхідністю адаптуватися до нових регуляторних вимог та стандартів ЄС, які передбачають дотримання принципів сталого розвитку. Це вимагає системного підходу до інтеграції екологічних, економічних та соціальних аспектів у бізнес-стратегії. Аналізуючи літературу, статистику та міжнародні кейси, виділимо 4 ключові аспекти (табл. 1).

Аналіз ключових аспектів формування стратегії сталого розвитку підприємства в умовах євроінтеграції показує, що для досягнення сталого розвитку необхідно

дотримуватися стандартів ЄС, впроваджувати інноваційні технології, залучати різні фінансові механізми та активно розвивати корпоративну соціальну відповідальність. Впровадження стандартів, таких як ISO 14001 і ISO 50001, забезпечує відповідальне використання ресурсів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Інноваційні технології, включаючи відновлювані джерела енергії та цифрові рішення, підвищують ефективність управління ресурсами. Фінансова підтримка з боку державних та міжнародних організацій сприяє реалізації екологічних та соціальних проєктів. Корпоративна соціальна відповідальність допомагає покращити умови праці, підтримувати місцеві громади та забезпечувати прозорість діяльності підприємств, що разом сприяє їхньому стійкому та конкурентоспроможному розвитку в європейському контексті.

Як вже зазначалось, дотримання європейських стандартів є необхідним початковим кроком при формуванні стратегії сталого розвитку підприємства в контексті євроінтеграційних процесів. Запропонуємо стратегії з впровадження основних стандартів (рис. 1).

Ці стандарти надають рамкові умови для систематичного підходу до управління екологічними аспек-

тами та енергетичними ресурсами, що сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та оптимізації енергоспоживання. Запровадження стандартів ISO 14001 та ISO 50001 дозволяє підприємствам систематично управляти екологічними та енергетичними аспектами своєї діяльності. Це не лише допомагає зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та підвищити енергоефективність, але й сприяє покращенню репутації підприємства та його конкурентоспроможності на ринку. Ефективна реалізація цих стандартів вимагає чіткого планування, забезпечення ресурсів, навчання персоналу та постійного моніторингу і вдосконалення систем управління.

Таблиця 2. Рекомендації для українських підприємств в умовах євроінтеграції (запропоновано авторами)

Категорія	Рекомендації
<i>1. Впровадження міжнародних стандартів (детально розглянуто вище)</i>	
<i>2. Інвестиції в інновації та технології</i>	
Відновлювані джерела енергії	Інвестування в сонячні, вітрові та інші відновлювані джерела енергії для зменшення залежності від традиційних енергоносіїв та зниження викидів парникових газів.
Енергоефективні технології	Впровадження сучасних енергоефективних технологій у виробничі процеси для оптимізації споживання енергії та зниження витрат.
Системи моніторингу	Використання цифрових технологій для постійного моніторингу та аналізу екологічних та енергетичних показників. Це дозволить вчасно виявляти проблеми та вживати необхідних заходів.
Замкнуті цикли виробництва	Розгляд можливостей впровадження замкнутих циклів виробництва, які дозволяють зменшити кількість відходів та повторно використовувати матеріали.
Інтелектуальні мережі (Smart Grids)	Інвестування в розвиток інтелектуальних енергетичних мереж, які дозволяють ефективно управляти енергоспоживанням, інтегрувати відновлювані джерела енергії та забезпечувати надійне постачання енергії. Інтелектуальні мережі сприяють оптимізації енергетичних потоків, зниженню втрат енергії та підвищенню загальної ефективності енергосистеми.
<i>3. Залучення фінансових ресурсів</i>	
Державні гранти та програми	Вивчення можливостей отримання державних грантів та участі у національних програмах підтримки сталого розвитку. Це можуть бути субсидії на модернізацію обладнання, впровадження екологічних та енергоефективних технологій.
Міжнародні фінансові інструменти	Використання міжнародних програм фінансування, таких як Horizon 2020, для отримання грантів та кредитів на реалізацію екологічних проєктів.
Приватні інвестиції	Залучення приватних інвесторів, які зацікавлені у підтримці сталого розвитку. Підготовка бізнес-планів та інвестиційних пропозицій, що демонструють економічну вигоду та екологічні переваги проєктів.
Кредити з низькими відсотковими ставками	Використання можливостей отримання пільгових кредитів на впровадження екологічних та енергоефективних заходів від комерційних банків та міжнародних фінансових інститутів.
<i>4. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності</i>	
Поліпшення умов праці	Забезпечення належних умов праці для працівників, включаючи безпеку на робочому місці, справедливую оплату праці та можливості для професійного розвитку.
Підтримка місцевих громад	Впровадження програм, спрямованих на підтримку розвитку місцевих громад, включаючи освітні ініціативи, охорону здоров'я та інфраструктурні проєкти.
Соціальні програми	Реалізація соціальних програм, що сприяють поліпшенню якості життя працівників та їхніх родин, а також підтримці вразливих верств населення.
Прозорість та звітність	Забезпечення відкритості та прозорості у діяльності підприємства шляхом регулярного звітування про екологічні, соціальні та економічні показники. Публікація річних звітів про діяльність у сфері сталого розвитку, що демонструють досягнення та плани на майбутнє.

Рекомендації для українських підприємств. В умовах євроінтеграції українським підприємствам необхідно впроваджувати стратегії сталого розвитку, що відповідають європейським стандартам та вимогам. Запропонуємо детальні рекомендації для українських підприємств щодо запровадження ефективних підходів до сталого розвитку (табл. 2).

Запровадження стратегії сталого розвитку є ключовим фактором успішної інтеграції українських підприємств до європейського економічного простору. Дотримання міжнародних стандартів, інвестування в інновації, залучення фінансових ресурсів та розвиток корпоративної соціальної відповідальності допоможуть підприємствам зменшити негативний вплив на навколишнє середовище, підвищити енергоефективність та сприяти сталому економічному зростанню. Впровадження цих рекомендацій сприятиме не лише екологічній та соціальній стабільності, але й підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародних ринках.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Висновки проведеного дослідження підкреслюють важливість та необхідність запровадження стратегій сталого розвитку українських підприємств в умовах євроінтеграції. Дотримання міжнародних стандартів, таких як ISO 14001 та ISO 50001, впровадження інноваційних технологій, залучення фінансових ресурсів та розвиток корпоративної соціальної відповідальності є ключовими елементами, що сприятимуть зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище, підвищенню енергоефективності та економічного зростання. Інвестування в відновлювані джерела енергії, енергоефективні технології, системи моніторингу, замкнуті цикли виробництва та інтелектуальні мережі (Smart Grids) забезпечує конкурентоспроможність підприємств на міжнародних ринках.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі включають більш детальне вивчення методів та інструментів для ефективної інтеграції стандартів ISO в бізнес-процеси підприємств, а також розробку адаптованих до українських реалій моделей фінансування екологічних та енергоефективних проєктів. Подальше дослідження можливостей використання цифрових технологій

для оптимізації екологічних та енергетичних показників може сприяти підвищенню ефективності управління ресурсами. Крім того, необхідно проводити дослідження впливу корпоративної соціальної відповідальності на довгострокову стійкість підприємств та розробку конкретних рекомендацій для її інтеграції в стратегії розвитку.

Загалом, подальші дослідження повинні спрямовуватися на створення комплексних підходів до впровадження сталого розвитку, які враховують специфіку українського бізнес-середовища та сприяють успішній інтеграції до європейського економічного простору. Це дозволить забезпечити не лише екологічну та економічну стійкість підприємств, але й підвищити їхню соціальну відповідальність, що є невід'ємною частиною сучасної стратегії сталого розвитку.

Література:

1. Niekasova, L.A., and Polishchuk, A.S. (2022). "Innovative Technologies of the Digital Economy as a Direction of Investment in the Development of Ukraine"

Economic journal Odessa polytechnic university, vol. 4 (22), pp. 14—20.

2. Bashynska, I. (2019). "Smartization as an alternative to innovative activity," Management mechanisms and development strategies of economic entities in conditions of institutional transformations of the global environment: collective monograph, ISMA University. Riga: "Landmark" SIA, Vol. 2, pp. 73—81.

3. Лінгур, Л. (2023). Роль корпоративної соціальної відповідальності у формуванні стратегії розвитку підприємства: сучасний підхід. Економіка та суспільство. № 49. С. 1—8.

4. Dudek, M., Bashynska, I., Filyppova, S., Yermak, S., and Cichon, D. (2023). "Methodology for assessment of inclusive social responsibility of the energy industry enterprises," Journal of Cleaner Production, 394, 136317.

5. Некрасова Л.А. (2019). Новітні аспекти стратегування розвитку виробничих підприємств в умовах децентралізації. Економіка харчової промисловості. Т.11. № 2. С. 38—46.

6. Bashynska, I., Smokvina, G., Yaremko, L., Lemko, Y., Ovcharenko, T., and Zhang, S. (2022). "Assessment of investment and innovation image of the regions of Ukraine in terms of sustainable transformations," Acta Innovations, vol. 43, pp. 63—77.

7. Некрасова, Л.А., Некрасова, К.І. (2016). Стратегічний управлінський облік як інформаційне підґрунтя розробки стратегії підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. № 18. С. 150—154.

8. Makarenko, I., Kravchenko, O., Ovcharova, N., Zemliak, N., and Makarenko, S. (2020). "Standardization of companies' sustainability reporting audit," Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, vol. 6 (2), pp. 78—90.

9. Кобеля-Звір, М. (2023). Гранти для фінансування мікро-, малого та середнього бізнесу: SWOT-аналіз. Трансформаційна економіка. № 4 (04). С. 42—45.

10. Бережницька, У.Б. (2021). Інституціональне середовище розвитку малого та середнього підприємництва. Review of transport economics and management. № 5 (21). С. 21—29.

11. Сидорук, І.С. (2021). Аналіз стану та проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. Підприємництво та інновації. № 18. С. 67—72.

12. Гнилянська, О.В., Карий, О.І. (2023). Ефективне використання інтернету речей (IOT) в адміністративному менеджменті: завдання та можливості для організацій у сучасному бізнес-середовищі. Підприємництво і торгівля. № 39. С. 58—66.

13. Бречко, О., Кривокульська, Н. (2023). Вплив цифрової трансформації на досягнення екологічних цілей сталого розвитку України. Modeling the development of the economic systems. № (4). С. 201—209.

14. Osaulenko, O.H., and Horobets, O.O. (2023). "Implementing Smart Statistics Toolkit in the Official Statistics," Statistics of Ukraine, vol. 100 (1), pp. 7—18.

References:

1. Niekasova, L.A., and Polishchuk, A.S. (2022), "Innovative Technologies of the Digital Economy as a Direction of Investment in the Development of Ukraine",

Economic journal Odessa polytechnic university, vol. 4 (22), pp. 14—20.

2. Bashynska, I. (2019), "Smartization as an alternative to innovative activity", Management mechanisms and development strategies of economic entities in conditions of institutional transformations of the global environment: collective monograph, ISMA University. Riga: "Landmark" SIA, vol. 2, pp. 73—81.

3. Lihur, L. (2023), "The role of corporate social responsibility in the formation of enterprise development strategy: a modern approach", Economy and Society, vol. 49, pp. 1—8.

4. Dudek, M., Bashynska, I., Filyppova, S., Yermak, S., and Cichon, D. (2023), "Methodology for assessment of inclusive social responsibility of the energy industry enterprises", Journal of Cleaner Production, vol. 394, 136317.

5. Nekrasova, L.A. (2019), "New aspects of strategy development of Ukrainian industrial enterprises in decentralized environment", Food Industry Economics, vol. 11 (2), pp. 38—46.

6. Bashynska, I., Smokvina, G., Yaremko, L., Lemko, Y., Ovcharenko, T., and Zhang, S. (2022), "Assessment of investment and innovation image of the regions of Ukraine in terms of sustainable transformations", Acta Innovations, vol. 43, pp. 63—77.

7. Nekrasova, L.A., and Nekrasova, K.I. (2016), "Strategic management accounting as an informational basis for developing enterprise strategy", Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management, vol. 18, pp. 150—154.

8. Makarenko, I., Kravchenko, O., Ovcharova, N., Zemliak, N., and Makarenko, S. (2020), "Standardization of companies' sustainability reporting audit", Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, vol. 6 (2), pp. 78—90.

9. Kobelia-Zvir, M. (2023), "Grants for financing micro, small and medium businesses: SWOT analysis", Transformational Economy, vol. 4 (04), pp. 42—45.

10. Berezhnitska, U.B. (2021), "Institutional environment for the development of small and medium-sized enterprises", Review of Transport Economics and Management, vol. 5 (21), pp. 21—29.

11. Sydoruk, I.S. (2021), "Analysis of the state and problems of small business development in Ukraine," Entrepreneurship and Innovation, vol. 18, pp. 67—72.

12. Hnylianska, O.V., and Karii, O.I. (2023), "Effective use of the Internet of Things (IoT) in administrative management: tasks and opportunities for organizations in the modern business environment", Entrepreneurship and Trade, vol. 39, pp. 58—66.

13. Brechko, O., and Kryvokulska, N. (2023), "The impact of digital transformation on achieving the environmental goals of sustainable development of Ukraine", Modeling the Development of Economic Systems, vol. 4, pp. 201—209.

14. Osaulenko, O.H., and Horobets, O.O. (2023), "Implementing Smart Statistics Toolkit in the Official Statistics", Statistics of Ukraine, vol. 100 (1), pp. 7—18.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2024 р.